ЗВІТ
забезпечення розвитку мережі центрів досконалості з реабілітації МОЗ
(перший квартал 2026)

МОЗ розвиває спроможну мережу закладів охорони здоров'я, які надають сучасну доказову реабілітаційну допомогу. На сьогодні реабілітаційні пакети НСЗУ відкриті вже у 86% ЗОЗ зі спроможної мережі. До мережі інтегровані неспеціалізовані стаціонарні реабілітаційні відділення, що забезпечує можливість надання повноцінної реабілітаційної допомоги громадянам з першого дня звернення з травмою чи захворюванням. На підставі цієї концепції створено реабілітаційні маршрути, що дозволяють здійснювати ефективне скерування пацієнтів між гострим, післягострим та довготривалим реабілітаційними періодами.

Водночас розвиток людського капіталу в реабілітації є одним із пріоритетів МОЗ. Сьогодні фахівці з реабілітації, які вже зараз працюють у реабілітаційних закладах, відділеннях та підрозділах, відчувають потребу у компетенціях та навичках для надання сучасної доказової реабілітаційної допомоги своїм пацієнтам (як учасникам бойових дій, цивільним жертвам війни, так і пацієнтам зі станами, не спричиненими війною).

Серед ключових кваліфікаційних **викликів**:

1. Довготривалі традиції використання застарілих або бездоказових методів реабілітації;
2. Відсутність досвіду практичного використання клінічного обґрунтування (clinical reasoning) при наданні реабілітаційної допомоги;
3. Відсутність навичок роботи у складі мультидисциплінарної реабілітаційної команди та відсутність навчання цьому в закладах освіти;
4. Брак компетентностей для надання реабілітаційної допомоги пацієнтам з комплексними станами здоров'я, спричиненими війною (політравма, необхідність надання реабілітаційної допомоги в умовах тривалих запальних процесів, поєднання з травмами органів зору, слуху, розладами комунікації);
5. Брак навичок комунікації з ветеранами, пацієнтами з психоемоційними станами.

Підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації має відбуватися на додипломному (у середньостроковій перспективі – шляхом підвищення якості освіти в закладах вищої освіти) та післядипломному рівнях (у короткостроковій перспективі – шляхом проведення заходів безперервного професійного розвитку для фахівців з реабілітації).

Відтак, для оперативного реагування на потреби підвищення якості реабілітації **восени 2023 року МОЗ України ініціювало розвиток клінічних мультидисциплінарних реабілітаційних центрів досконалості. Цей проєкт став і залишається флагманським проєктом МОЗ у рамках Національної стратегії**

зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, ініційованої Першою леді Оленою Зеленською.

Мета центрів досконалості — підвищення кваліфікації фахівців у сфері реабілітації та розвиток мультидисциплінарних команд. Клінічні мультидисциплінарні реабілітаційні центри досконалості слугують базою для розвитку спроможної реабілітаційної мережі в Україні.

10 січня 2024 року було підписано меморандуми про співпрацю між МОЗ України та п’ятьма закладами-центрами досконалості.

8 квітня було підписано меморандум між МОЗ України та ДЗ «Центр психічного здоров'я та реабілітації ветеранів «Лісова Поляна». Цей заклад спрямовує зусилля на розвиток медичного персоналу та фахівців з реабілітації закладів охорони здоров’я, що надають допомогу пацієнтам з психотравмою, легкою черепно-мозковою травмою, а також особам, які пережили тортури та полон.

14 лютого 2025 року підписано меморандум із сьомим центром досконалості, який спеціалізується на наданні реабілітаційної допомоги пацієнтам з ураженням спинного мозку – КП «Рівненський обласний клінічний госпіталь» РОР (м. Клевань).

Таким чином, станом на **квітень 2026 року**, до проєкту залучено сім закладів охорони здоров’я:

1. КНП «Обласна клінічна лікарня Івано-Франківської обласної ради»,
2. КНП «Міська клінічна лікарня №4 Дніпровської міської ради»,
3. КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної ради»,
4. КНП «Тернопільська обласна клінічна психоневрологічна лікарня Тернопільської обласної ради»,
5. НДСЛ «Охматдит»,
6. ДЗ «Центр психічного здоров'я та реабілітації ветеранів «Лісова Поляна» МОЗ України»,
7. КП «Рівненський обласний клінічний госпіталь» РОР.

Реабілітаційні відділення цих закладів охорони здоров’я мають статус провайдерів безперервного професійного розвитку (БПР) і є тренінговими центрами для мультидисциплінарних реабілітаційних команд спроможної мережі з усієї України.

Також роль центрів досконалості включає:

- Пілотування інновацій;
- Участь в проведенні досліджень у сфері реабілітації та допоміжних технологій;
- Освітню діяльність: формальна освіта – проведення клінічних практик для студентів, що здобувають реабілітаційну освіту на додипломному рівні, та лікарів

фізичної та реабілітаційної медицини під час інтернатури; неформальна освіта – проведення професійних медичних стажувань, майстер-класів, тренінгів, семінарів, фахових шкіл, інших заходів безперервного професійного розвитку в реабілітації;

- Хаби для обміну знаннями, співпраці та передового досвіду;
- Нетворкінг: сприяння співпраці між фахівцями з реабілітації та установами, розвиток спільноти фахівців з реабілітації;
- Лідерство та адвокацію: центри досконалості беруть активну участь в адвокації політик у сфері підвищення якості реабілітаційних послуг;
- Збір статистичних даних.

Мультидисциплінарні реабілітаційні команди всіх запрошених до проєкту закладів охорони здоров'я володіють необхідними знаннями та досвідом надання реабілітаційної допомоги всередині багатопрофільних лікарень, починаючи з гострого періоду; сповідують цінності пацієнтоорієнтованої доказової реабілітації; демонструють ефективну командну співпрацю; мотивовані розвиватися та ділитися своїм досвідом з фахівцями з інших лікарень; мають достатні людські та інфраструктурні ресурси; отримують оплату від НСЗУ відповідно до вимог реабілітаційних пакетів програми медичних гарантій.

МОЗ безперервно співпрацює з іноземними партнерами у сфері професійного розвитку команд центрів досконалості, які після навчання за кордоном поширюють отримані знання в Україні. Із **листопада 2023 року** фахівці центрів досконалості та інших закладів охорони здоров'я, які надають реабілітаційну допомогу, проходили стажування та брали участь у тренінгах у провідних клініках і реабілітаційних центрах світу: Норвегії, Латвії, Естонії, Німеччині, США, Данії, Японії, Словенії, Італії, Франції, Великій Британії, Австрії, Литві, Кореї.

МОЗ прагне підтримувати та розширювати міжнародну співпрацю й надалі, адже запит на поглиблені знання з реабілітації та суміжних сфер лишається актуальним. Зокрема центри досконалості прагнуть розширювати свою експертизу у таких вузьких сферах, як:

- реабілітація у гострому періоді, зокрема у ВАІТ,
- когнітивна реабілітація,
- реабілітація у змінених станах свідомості/вегетативному стані,
- уродинамічні дослідження,
- терапія мови та мовлення,
- черепно-мозкова травма,
- реабілітація пацієнтів зі втратою зору / оптометрія,
- інтеграція дітей з особливими освітніми потребами,
- проведення наукових досліджень у сфері реабілітації,
- розвиток центрів легкої черепно-мозкової травми (лЧМТ).

Результати діяльності та досягнення

У проміжку **з травня 2023 року до квітня 2026 року**, за підтримки Бюро ВООЗ в Україні, Проєкту «Реабілітація травм війни в Україні», що реалізується благодійним фондом «Пацієнти України», та бельгійської агенції міжнародної співпраці ENABEL центри досконалості (а саме КНП «Обласна клінічна лікарня Івано-Франківської обласної ради», КНП «Міська клінічна лікарня №4 Дніпровської міської ради», КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної ради», КНП «Тернопільська обласна клінічна психоневрологічна лікарня Тернопільської обласної ради») провели освітні заходи для фахівців з реабілітації **з більш ніж 80 реабілітаційних відділень з різних областей України**.

Формати навчання від центрів досконалості включають очні тренінги, стажування, супервізії, онлайн-тренінги, конференції, курси навчання тренерів, експертні оцінювання, а також клінічні професійні 3-місячні тренінги для мультидисциплінарних реабілітаційних команд спроможної мережі.

Тренінг «команда навчає команду» було пілотовано у відділенні фізичної та реабілітаційної медицини КНП «Міська клінічна лікарня № 4» Дніпровської міської ради в Дніпрі. Масштабування підходу дозволило проводити навчання також у Вінницькому центрі досконалості (КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної ради») та Тернопільському центрі досконалості (КНП «Тернопільська обласна клінічна психоневрологічна лікарня» Тернопільської обласної ради). Досвід проведення цих тренінгів «команда навчає команду» було узагальнено під час Першої зустрічі Українського форуму реабілітації у сфері охорони здоров'я, зокрема «Клінічні реабілітаційні мультидисциплінарні тренінгові центри досконалості: перший рік роботи – підсумки» (15 лютого 2025) та Стратегічної сесії реабілітаційних стейкхолдерів (16-17 травня 2025).

Українські реабілітаційні команди, що беруть участь в освітніх заходах центрів досконалості, оволодівають клінічними навичками та методами ефективної допомоги пацієнтам з хворобами й станами, спричиненими війною, розвивають навички продуктивної командної роботи та комунікації. Про це, зокрема, свідчать результати пре- та пост-тестувань команд-учнів, а також оцінювання за Mayo High Performance Teamwork Scale, які застосовуються в рамках тренінгів. Так, відповідно до підсумків тестувань учасників першого та другого циклів тренінгів у 2025 році, кількість правильних відповідей у пре- та пост-тестуваннях зростає від 56-80% до 86-94%. За Mayo High Performance Teamwork Scale команди отримують високі та відмінні результати.

Під час 5-го Національного Конгресу ФРМ (Львів, 14-15.11.2025) було здійснено доповідь щодо використання шкали Mayo High Performance Teamwork Scale для оцінювання МДРК на базі Дніпровського центру досконалості. Аналогічне представлення досвіду та результатів використання шкали Mayo High

Performance Teamwork Scale для оцінювання МДРК на базі Дніпровського центру досконалості відбулось й в рамках 25-го Європейського Конгресу ФРМ (Краків, 23-26.03.2026).

Рівненський обласний клінічний госпіталь, що набув статусу центру досконалості **у 2025 році**, протягом 2025 року провів такі освітні заходи:

1. «Тренінг з гострої реабілітації при ураженнях спинного мозку» за підтримки Бюро ВООЗ в Україні для:

- КНП «Черкаська обласна лікарня Черкаської обласної ради» – 17-18.01.2025 рік;
- КНП Миколаївської міської ради «Міська лікарня швидкої медичної допомоги» – 31.01.– 01.02.2025 рік;
- ОКНП «Чернівецька лікарня швидкої медичної допомоги» – 07-08.02.2025 рік;
- КНП «Одеська обласна клінічна лікарня» Одеської обласної ради – 28.02.-01.03.2025 рік;
- КНП «Обласна клінічна лікарня імені О.Ф. Гербачевського» Житомирської обласної ради – 29-30.08.2025 року;
- КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології» Закарпатської обласної ради – 19-20.09.2025 року;
- Відокремлений підрозділ "Лікарня Святого Пантелеймона" КНП "Львівське територіальне медичне об'єднання" багатопрофільна клінічна лікарня інтенсивних методів лікування та швидкої медичної допомоги" – 31.10.-01.11. 2025 року.

2. 25.01.2025р. проведено Рівненський регіональний практичний семінар з фізичної терапії, у якому взяли участь 70 фахівців з кількох областей України.

3. Фахова школа «RehabSCI» «Обстеження та стратегії реабілітації після травми спинного мозку»:

- КП «Рівненський обласний госпіталь ВВ» РОР – «Обстеження та стратегії реабілітації після травми спинного мозку» – 19-20.08.2025 року.

4. У серпня 2025 рокк фізичні терапевти центру досконалості стали тренерами тренінгу ВООЗ «Базовий рівень з підбору, налаштування та надання крісел колісних».

5. У рамках роботи в громаді проведено 2 зустрічі з школярами. 29.01.2025р. – Клеванський ліцей №2 та 30.04.2025р. – Рівненський обласний науковий ліцей. У межах зустрічі прочитано по три лекції з метою ознайомлення молоді з наслідками травми, обговорено питання доступності, психологічної допомоги. У кожному з закладів на зустрічі були присутні близько 40 школярів.

6. Спільно з ГАР розроблено і впроваджено програму навчання пацієнта з ТСМ. Лекційний курс розрахований на 2 міс. і включає 16 лекцій.

7. У відділенні проходили і проходять практику студенти Українського католицького університету (5 осіб), Рівненського державного гуманітарного

університету (57 осіб), Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. акад. Дем'янчука (9 осіб) у напрямку фізична терапія, ерготерапія; Рівненської медичної академії (24 особи) за спеціальністю асистент фізичного терапевта та ерготерапевта. Закінчили інтернатуру 5 лікарів ФРМ, та станом на грудень 2025 року проходять інтернатуру 3 лікарі ФРМ.

8. Команда відділення ФРМ взяла участь в 64-й міжнародній конференції ISCoS 2025 з постерною доповіддю на тему: «Бар'єри і фасилітатори інтеграції людей з ТСМ в громади».

9. Представники відділення ФРМ входили до складу робочої групи з написання стандарту реабілітаційної допомоги при ТСМ.

У 2026 році Рівненський обласний клінічний госпіталь продовжує реалізацію тренінгів. У квітні 2026 року на базі цього центру досконалості відбудеться навчання для членів МДРК двох інших центрів досконалості – Дніпровського та Вінницького. Навчальна програма буде присвячена уродинамічним дослідженням та їх ролі в менеджменті пацієнтів із травмою спинного мозку, що сприятиме становленню нейроурології в Україні. У межах цієї ініціативи заплановано візит до України професорки Рут Кіршнер-Германс, лікарки, що спеціалізується в галузі нейроурології, урології та андрології, Президентки Association for Continence Research and Education (ACRE), Німеччина, яка протягом кількох років надає суттєву підтримку українським фахівцям з реабілітації шляхом проведення онлайн-тренінгів і консультацій. Цього разу навчальний візит спрямований на українські центри досконалості, які створюють уродинамічні лабораторії на базі своїх відділень.

У **2025 році** тренінгами охоплено **щонайменше 41 заклад** спроможної мережі (за попередніми даними: **36 — за підтримки ВООЗ**, **5 — за підтримки ENABEL**).

Підтримка Бюро ВООЗ в Україні флагманського проєкту МОЗ, присвяченого розвитку центрів досконалості, забезпечувала найбільші показники охоплення клінічними професійними тренінгами українських мультидисциплінарних реабілітаційних команд на базі трьох центрів досконалості: **з травня 2023 року до березня 2026 року** такими тренінгами охоплено **80 МДРК з 80 ЗОЗ спроможної мережі:**

- КНП «Міська клінічна лікарня №4 Дніпровської міської ради» – **32** МДРК,
- КНП «Тернопільська обласна клінічна психоневрологічна лікарня Тернопільської обласної ради» – **24** МДРК,
- КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної ради» – **24** МДРК.

Внаслідок бюджетних обмежень, Бюро ВООЗ в Україні планує скоротити свою підтримку для цього флагманського проєкту, починаючи з квітня 2026 року. Водночас, станом на **лютий 2026 року**, зважаючи на ріст спроможної мережі, до навчань у центрах досконалості долучено **майже 50% ЗОЗ спроможної мережі.**

В межах 2026–2027 років МОЗ планує продовжити розвиток центрів досконалості, зокрема шляхом підтримки навчання для їхніх команд, а також **проведення клінічних професійних тренінгів, які успішно впроваджувалися впродовж 2023–2025 років для українських МДРК.**

Мета МОЗ, відповідно до Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, — **охопити клінічними професійними тренінгами для МДРК всі заклади спроможної мережі протягом наступних років.** З огляду на це, **необхідним є залучення ресурсів для проведення навчання щонайменше для 100 мультидисциплінарних команд у найближчі роки.**